

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาชุมชนบ้านคลองขุด จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ
- 2.3 ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านคลองขุด
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นศัพท์บัญญัติที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) นำมาใช้อย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2541 โดยมีความหมายตรงกับคำว่า Ecotourism ในภาษาอังกฤษ ศัพท์บัญญัตินี้ได้รับความเห็นชอบจากราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบัญญัติศัพท์แล้วเพื่อขยายความหมายของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ชัดเจนยิ่งขึ้น จะขอกกล่าวถึงคำนิยามที่นักวิชาการได้ให้ไว้ในที่ต่างๆ ดังนี้ (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, สารคดี.คอม)

1. องค์การสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programmer – UNEP) สมาคมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Society) และองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ให้คำนิยามว่า “การท่องเที่ยวที่ไม่เป็นการรบกวนลักษณะทางธรรมชาติ มุ่งหวังในด้านการศึกษ มีความพอใจต่อทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ตามธรรมชาติ มีความเข้าใจต่อวัฒนธรรม ประวัติความเป็นมาของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยไม่เป็นการรบกวนต่อระบบนิเวศ ในขณะที่เดียวกันก็สร้างโอกาส ทางเศรษฐกิจ ที่จะทำให้เกิดการอนุรักษ์ต่อทรัพยากรของประชากร ในท้องถิ่น”

2. ดร. ราลฟ์ บักลีย์ (Dr. Ralph Buckley) ศาสตราจารย์ผู้อำนวยการศูนย์วิจัย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยกรีฟฟิท ประเทศออสเตรเลีย ให้คำนิยามสั้นๆว่า “การท่องเที่ยวที่อาศัยผลิตผลทางธรรมชาติ การจัดการที่ยั่งยืน และองค์ประกอบทางการศึกษาซึ่งมีส่วนก่อให้เกิดการอนุรักษ์”

3. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้คำนิยามว่า “การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม และชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานความรู้และความรับผิดชอบต่อนิเวศ”

ไพฑูริย์ พงศบุตร (2540) ได้กล่าวถึงกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า กลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องควบคู่ไปกับนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เป็นแนวทางที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นำไปพิจารณาดำเนินการด้วยเช่นกัน โดยแบ่งกลยุทธ์ออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. กลยุทธ์ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
2. กลยุทธ์ด้านการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยว
3. กลยุทธ์ด้านการศึกษาและสื่อความหมายธรรมชาติ
4. กลยุทธ์ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น
5. กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาดและบริการนำเที่ยว
6. กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการลงทุน

2.1.2 องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544 ; หน้า 2-4) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มี 4 ประการคือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมทั้งแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-system) ในพื้นที่นั้นๆ ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible Travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและจำกัดมลพิษ ภาวะ และควบคุมอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการยั่งยืน

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง ที่มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน

ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษา และจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ การสร้างจิตสำนึก เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งธรรมชาติ เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (เบญจพร แปะหลวง, 2554 : หน้า 20)

1. การให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว พร้อมสร้างจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิธีการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นิยมใช้ทั่วไป ได้แก่ การจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ เช่น การจัดตั้งศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว การจัดเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ การจัดนิทรรศการ แผ่นป้ายบรรยายตามจุดท่องเที่ยวต่างๆ การจัดทำเส้นทางเดินป่า รวมถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่เพื่อสามารถอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่างๆ ได้

2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่วนใหญ่มีความสนใจที่จะศึกษา เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในลักษณะต่างๆ นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จึงต้องการการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ ซึ่งเป็นการเพิ่มประสบการณ์และได้รับความพึงพอใจในการท่องเที่ยว

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะยาว และการท่องเที่ยวมีผลต่อการคงอยู่ของธรรมชาติ ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม และทำให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ

2.1.3 แนวคิดชุมชนท้องถิ่นและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น

1. ความหมายของชุมชนท้องถิ่นและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้เขียนอธิบายคำว่า ชุมชน หมายถึง เขตพื้นที่ ระดับความคุ้นเคยและการติดต่อระหว่างบุคคล ตลอดจนพื้นฐานความยึดเหนี่ยวเฉพาะอย่างที่ทำให้ชุมชนต่างไปจากกลุ่มเพื่อนบ้าน มีลักษณะทางเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตนเองที่จำกัดมากกว่าสังคม แต่ในวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีการสร้างสรรค์ใกล้ชิดดีกว่าและมีความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่าอาจมีสิ่งเฉพาะบางประการที่ผูกพันเอกภาพ เช่น เชื้อชาติ ต้นกำเนิดของชาติหรือศาสนา สอดคล้องกับ ชยันต์

วรรณะภูมิ (2537 อ้างใน อิทธิพล โกมลิล, 2553 : หน้า 23) ที่กล่าวว่า เป็นสังคมหมู่บ้านที่สมาชิกของสังคมยังมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่มีความใกล้ชิดต่อกันอย่างไม่เป็นทางการ สมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพด้านการเกษตร มีค่านิยมที่เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และยังสามารถรักษาแบบแผนการดำรงชีวิตแบบเดิมบางด้านไว้ได้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากกระบวนการ พัฒนาและความทันสมัย

2. การบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น ความพร้อมของชุมชน เป็นศักยภาพของชุมชนที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีความพร้อม ดังนี้ (อิทธิพล โกมลิล, 2553 : หน้า 24)

1) การมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับระบบนิเวศ ได้แก่ลักษณะชุมชนซึ่งได้ภายในหรือโดยรอบชุมชนอันเป็นทรัพยากรที่มีระบบนิเวศเด่นชัดหรือสัมพันธ์กับชุมชนทั้งในด้านการใช้ประโยชน์และการสงวนรักษาไว้โดยชุมชน

2) การมีองค์กรชุมชนหรือกลุ่มบุคคลในชุมชนที่สนใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควบคู่หรือคู่ขนานไปกับการจัดการชุมชนในด้านอื่นๆ

3) การประสานงานหรือปฏิสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกทั้งในด้านวิชาการการอนุรักษ์การท่องเที่ยว การศึกษา และการสาธารณสุข ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างความรู้ การพัฒนาศักดิ์ศรีของชุมชน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542 อ้างใน อิทธิพล โกมลิล, 2553 : หน้า 23) กล่าวว่า ชุมชนจะดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ และแสดงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวางก็ต่อเมื่อจัดตั้งขึ้นบนฐานของรูปแบบที่เหมาะสมบนพื้นฐานของการช่วยเหลือตนเอง และจะต้องดำเนินการโดยมีหลักการพิจารณา ๓ ประการ คือ สมาชิกต้องสามารถที่จะเข้าร่วมอย่างเต็มที่ในการพยายามดำเนินการพัฒนา และสมาชิกต้องสามารถที่จะแบ่งปันประโยชน์จากการพัฒนาอย่างยุติธรรม

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของชุมชนในท้องถิ่นระยะยาว ขณะเดียวกันการท่องเที่ยวมีผลต่อการคงอยู่ของธรรมชาติแวดล้อม ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม และทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และลดการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติลง ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการหนึ่งในการส่งเสริมการอนุรักษ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมส่วนรวมระดับประเทศ (เบญจพร, 2554)

โกวิท พวงงาม (อ้างถึงใน วาสนา คงสกุลทรัพย์, 2554) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนา มีด้วยกัน 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น คือ ถ้าหากคนในชุมชนยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท้องถิ่นเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนิน งานต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นย่อมไม่เกิดประโยชน์ เพราะคนในชุมชนจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้คนในชุมชนรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้คนในชุมชนส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีแรงงานที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้คนในชุมชนสามารถคิดค้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการขาดการมีส่วนร่วมแล้ว คนในชุมชนย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดีหรือได้รับประโยชน์หรือไม่ อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความยากลำบาก

2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

2.2.1 ความหมายของความพึงพอใจ

จากการศึกษาความพึงพอใจนิยามศึกษา 2 กรณี คือ ความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน (Job Satisfaction) และความพึงพอใจในการรับบริการ (Service Satisfaction) การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาความพึงพอใจในการรับบริการ ซึ่งมีนักวิจัยหลายท่านได้ให้ความหมาย ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554 : หน้า 455) ได้ให้ความหมายของคำว่า พื่อใจ เอาไว้ว่า สมใจ ชอบใจ เหมาะ และพึงใจ หมายถึง พื่อใจ ชอบใจ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2539: หน้า 373) ได้ให้ความหมาย ความพึงพอใจของลูกค้า เป็นระดับความรู้สึกของผู้ที่รับบริการประกอบด้วย

1. ความพึงพอใจของความสะดวกที่ได้รับจากการบริการ
2. ความพึงพอใจต่อการประสานงานผู้บริการ
3. ความพึงพอใจต่อการต้อนรับ และการเอาใจใส่ของผู้ให้บริการ
4. ความพึงพอใจกับข่าวสารที่ได้รับ
5. ความพึงพอใจต่อคุณภาพบริการ

6. ความพึงพอใจต่อการใช้จ่ายในการบริการ

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2534 : หน้า 126) ได้ให้ความหมาย ความพึงพอใจ คือ ความรู้สึก ร่วมของบุคคลที่มีต่อการทำงานในด้านบวก เป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากปฏิบัติงาน และได้รับผลตอบแทนที่พึงพอใจ ทำให้บุคคลเกิดความกระตือรือร้น มุ่งมั่นที่จะทำงาน สิ่งเหล่านี้มีผลต่อประสิทธิภาพของการทำงาน

2.2.2 การวัดความพึงพอใจ

ในการวัดความพึงพอใจ สามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้ (ภณิดา ชัยปัญญา, 2541 : หน้า 11)

1. การใช้แบบสอบถาม ซึ่งผู้ออกแบบสอบถาม ต้องการทราบความคิดเห็น ซึ่งสามารถทำได้ในลักษณะกำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบหรือตอบคำถามอิสระ มักใช้ในกรณีที่ต้องการข้อมูลกลุ่มตัวอย่างมาก ๆ วิธีจึงเป็นวิธีที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย รูปแบบของแบบสอบถามจะใช้มาตรวัดทัศนคติ ซึ่งที่นิยมใช้ในปัจจุบันวิธีหนึ่ง คือ มาตราส่วนแบบลิเคิร์ท ซึ่งคำถามที่ถามอาจถามความพอใจในด้านต่าง ๆ
2. การสัมภาษณ์ เป็นอีกวิธีที่จะทำให้ทราบถึงระดับความพอใจ ซึ่งวิธีการที่ผู้วิจัยจะต้องออกไปสอบถามโดยการพูดคุย โดยมีการเตรียมแผนงานล่วงหน้า เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับข้อเท็จจริงมากที่สุด
3. การสังเกต เป็นอีกวิธีที่ทำให้ทราบถึงระดับความพึงพอใจ โดยการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมายไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูดจา กริยา ท่าทาง วิธีนี้ต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจัง และมีแบบแผนที่แน่นอน จึงจะสามารถประมาณระดับความพึงพอใจของบุคคลเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง

จากการการศึกษาการวัดระดับความพึงพอใจ สามารถวัดได้หลายวิธี ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการวัด จุดประสงค์ ความเหมาะสม เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้การวัดมีประสิทธิภาพ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2.2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

ทฤษฎีลำดับความต้องการ (Hierachy of Needs Theory) เป็นทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's of Needs) เป็นทฤษฎีหนึ่งที่อยู่กันมากและเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งได้สรุปว่า มนุษย์ถูกกระตุ้นด้วยความต้องการที่จะครอบครองและไม่มีที่สิ้นสุด ถึงแม้ความต้องการได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นก็จะเกิดขึ้นอีก โดยความต้องการที่ได้รับ

การตอบสนองแล้วจะไม่เป็นสิ่งจูงใจ โดยความต้องการของมนุษย์เรียงลำดับจากระดับพื้นฐานที่สุดไปยังระดับสูงสุด มีด้วยกัน 5 ขั้นตอน (Maslow's, 1970 : pp 26-27)

1. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการพื้นฐานเพื่อความอยู่รอด เช่น ความต้องการในเรื่องของปัจจัยสี่ ความต้องการทางเพศ ความต้องการทางด้านร่างกาย การบริการสุขภาพ เป็นต้น
2. ความต้องการความปลอดภัยหรือมั่นคง (Security or Safety Needs) เป็นความต้องการที่มากกว่าความต้องการอยู่รอด เช่น ความรู้สึกปลอดภัย ความมั่นคงในงาน ในชีวิตและสุขภาพ เป็นต้น
3. ความต้องการทางสังคม (Social or Belongingness Needs) เมื่อมีความปลอดภัยในชีวิตและมั่นคงในการทำงานแล้ว ก็จะมีความต้องการที่สูงขึ้น คือ ความต้องการทางด้านสังคมต้องการความรัก มิตรภาพ ความใกล้ชิดผูกพัน ต้องการเพื่อน ได้รับการยอมรับในสังคม เป็นต้น
4. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องนับถือ (Esteem Needs) เป็นความต้องการให้คนอื่นยกย่อง นับถือจากผู้อื่น ต้องการสร้างสถานภาพของตัวเองให้สูงเด่นในสังคม เป็นต้น
5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self Actualization Needs) เป็นความต้องการระดับสูงสุด อยากรจะเป็นอยากจะได้ ต้องการเป็นบุคคลพิเศษ เช่น ต้องการความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาสูงสุดของตัวเอง เป็นต้น

จากทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ สรุปได้ว่า ความต้องการของมนุษย์มีลำดับขั้นจากพื้นฐานต่ำสุดไประดับสูงสุด และความต้องการในแต่ละขั้นที่เกิดขึ้นจะต้องพยายามตอบสนองความต้องการไม่มีที่สิ้นสุด

2.3 ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านคลองขุด (ข้อมูลตำบลคลองขุด,ไทยตำบล)

ประวัติความเป็นมาของตำบลคลองขุด อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอท่าใหม่ มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 10 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านสัตว์บุตร หมู่ 2 บ้านนอกเขา หมู่ 3 บ้านเนินประตู หมู่ 4 บ้านหมู่ดุด หมู่ 5 บ้านเจ้าหลาว หมู่ 6 บ้านเจ้าหลาวหัวแหลม หมู่ 7 บ้านคังกะเบน หมู่ 8 บ้านอัมพวา หมู่ 9 บ้านคลองขุด และหมู่ 10 บ้านคลองขุด

พื้นที่ภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขาและติดชายฝั่งทะเลอ่าวไทย เหมาะสำหรับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ

พื้นที่

ทิศเหนือ ติดกับ ต.ราพัน อ.ท่าใหม่, ต.สนามไชย อ.นายายอาม จ.จันทบุรี

ทิศใต้ ติดกับ ต.ตะกาดเจ้า อ.ท่าใหม่, ต.บางกะไชย อ.แหลมสิงห์ จ.จันทบุรี

ทิศตะวันออก ติดกับ ต.โขง อ.ท่าใหม่, ต.วังโตนด อ.นายายอาม จ.จันทบุรี
 ทิศตะวันตก ติดกับ ฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทย
 อาชีพ อาชีพหลัก คือ ทำนา ทำนากุ้ง อาชีพเสริม คือ ประมง
 ผลิตภัณฑ์ น้ำปลาแท้ กะปิเจ้าหลาว อาหารทะเล
 สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

สะพานศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนอ่าวคุ้งกระเบน เป็นป่าชายเลนอยู่ในพื้นที่ โครงการ
 ศูนย์ศึกษา มีพื้นที่ 1,100 ไร่ ซึ่งในปัจจุบันจัดว่าป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์และสวยงามแห่งหนึ่ง

สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบ เป็นอาคารแสดงพันธุ์สัตว์น้ำทะเลชั้น
 เดียว มีพื้นที่ประมาณ 600 ตารางเมตร ประกอบด้วยตู้แสดงพันธุ์สัตว์น้ำจำนวน 36 ตู้

หาดเจ้าหลาว เป็นชายหาดที่ขึ้นชื่อของจังหวัดจันทบุรี มีความสวยงาม สงบเงียบ หาด
 ทรายาวต่อเนื่อง มีที่พักริมหาด ร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึกและอาหารทะเลสดในราคาย่อมเยา

สวนรุกขชาติชายหาดแหลมสมเด็จ เหมาะสำหรับการพักผ่อนเนื่องจากจะมีต้นสนปก
 คลุม มีพื้นที่ให้บริการให้แก่ประชาชนทั่วไป มีห้องน้ำให้บริการ

การเดินทาง จากถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (สุขุมวิท) หลักกม.ที่ 302 เลี้ยวขวาเข้าไป
 ประมาณ 25 กม.

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรลัญช์ สัจจาภิรัตน์ และกฤษ จรินทร์ (ม.ป.ป. : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยว
 เชิงนิเวศ กรณีศึกษาชุมชนทุ่งเพล ตำบลฉมัน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา
 ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น องค์ประกอบทางการตลาด
 และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนทุ่งเพล วิธีการเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างแบบ
 เฉพาะเจาะจง โดยกลุ่มที่เป็นเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลจะเป็นหน่วยงานของภาครัฐ จำนวน 3 คน
 หน่วยงานของภาคเอกชนหรือผู้ประกอบการ จำนวน 4 คน ประชาชนในท้องถิ่น จำนวน 6 คนและ
 นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 7 คน โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบเชิงคุณภาพเป็นหลักด้วยการ
 สัมภาษณ์ระดับลึก ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนทุ่งเพลนั้นต้องพัฒนาทางด้านสิ่งแวดล้อม
 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ด้าน
 การตลาดการประชาสัมพันธ์ ด้านการสรรหาบุคลากร และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานทาง
 ภาครัฐ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาให้ชุมชนทุ่งเพลได้รับการพัฒนา
 ให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้นำไปดำเนินการและพัฒนาให้เป็น
 ประโยชน์กับชุมชนต่อไป

อิทธิพล โกมล (2553 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา
 บ้านวังน้ำมอก จังหวัดหนองคาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

ต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของบ้านวังน้ำมอก จังหวัดหนองคาย โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นกับกลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 100 คน และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างผู้เกี่ยวข้องในชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ด้านความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว คือ อยากจะให้มีการบริการทางด้าน นวดแผนโบราณ นวดสปา ปั่นจักรยานและควรจะมีป้ายบอกทางให้ชัดเจน และป้ายความรู้ทางด้านแหล่งที่มาของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งด้วย และด้านรูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่า เกิดการรวมกลุ่มโฮมสเตย์ โดยอาศัยทุนทางสังคมที่เป็นจุดขาย อันได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน โดยให้นักท่องเที่ยวได้เข้าพักอาศัยและเก็บค่าที่พักและค่าตอบแทนตามความเหมาะสม เพื่อให้กลุ่มตั้งอยู่ได้อย่างยั่งยืน สำหรับแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรดำเนินการใน ๓ ด้าน คือ ด้านที่พักอาศัย ควรมีการปรับปรุงห้องสุขา และจัดหาที่ทิ้งขยะ ให้ดีขึ้น ด้านสถานที่ท่องเที่ยวและบริการ ควรจัดทำป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ต่าง ๆ ให้ชัดเจน และควรจะมีการเพิ่มบริการด้าน การนวดแผนโบราณ นวดสปา และด้านบุคลากร ควรมีการจัดอบรมหรือประชุมให้ความรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์อย่างต่อเนื่อง

วิคินิยา มายอร์ (2555 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการศึกษาแรงจูงใจการท่องเที่ยวและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนรักษะวารินและบ่อน้ำร้อนพรรั้ง จังหวัดระนอง มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาาระดับแรงจูงใจ การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนรักษะวารินและบ่อน้ำร้อนพรรั้ง จังหวัดระนอง ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนรักษะวารินและบ่อน้ำร้อนพรรั้ง จังหวัดระนอง และศึกษาพฤติกรรม การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว บ่อน้ำร้อนรักษะวารินและบ่อน้ำร้อนพรรั้ง จังหวัดระนอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนรักษะวารินและบ่อน้ำร้อนพรรั้ง จังหวัดระนอง จำนวน 300 คน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวในระดับมาก และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในด้านต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน ด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านคมนาคม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสาร อยู่ในระดับมาก จากการศึกษา ดังกล่าวภาครัฐหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีการส่งเสริมและ พัฒนาสิ่งแวดลอมให้คงอยู่ต่อไป

มัชฌิชา อุดมศิลป์ (2556 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม ศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม และศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม กลุ่มตัวอย่าง

ที่ใช้ จำนวน 361 คน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ผลการศึกษา พบว่า แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในคลองโคกน กลุ่มตัวอย่าง แรงจูงใจในการท่องเที่ยว เชิงนิเวศของชุมชนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม ในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน คลองโคกน เป็นต้นแบบในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ความมีจิตสาธารณะของชุมชน ในความร่วมมือและการจัดการ ด้านแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน คลองโคกน ควรมีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ให้มากกว่านี้เพื่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

เบญจพร แพงหลวง (2554 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการศึกษาารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยากรณีศึกษา สถานที่ท่องเที่ยว ตำบลร้องวัวแดง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ กรณีศึกษา ปาดงบงไหว อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ และศึกษารูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติรวมถึงผลกระทบต่อชุมชน กรณีศึกษา ปาดงบงไหว อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้จำนวน 30 คน แบ่งเป็น คณะกรรมการดำเนินงานจากตำบลร้องวัวแดง จำนวน 10 คน ประชาชนในตำบลร้องวัวแดง จำนวน 10 คน และนักท่องเที่ยวที่เยี่ยมชมในบริเวณปาดงบงไหว จำนวน 10 คน ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาสภาพทั่วไปของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา ปาดงบงไหว เป็นเขตดินพรุ เกิดในแหล่งชุมชนหรือเขตป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ เมื่อเดินหรือขย่มผิวดินจะสะเทือนไหวได้ บริเวณ “ปาดง บงไหว” ตั้งอยู่ระหว่างหมู่บ้านม่วงเขียวหมู่ที่ 4 ตำบลร้องวัวแดง และบ้านป่าตึง หมู่ที่ 4 ตำบลห้วยทราย อำเภอสันกำแพง ซึ่งเป็นป่าหนาทึบ ที่อยู่ในเขตที่เกิดการร่วมกันบริหารและจัดการโดย 2 ตำบล ภายในเขต แหล่งท่องเที่ยวมีจุดท่องเที่ยวต่างๆหลายจุด ล้วนแต่เป็นจุดท่องเที่ยวที่มีความผูกพันกับความเชื่อและศาสนา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านยึดถือและปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาเป็นระยะเวลานาน การฟื้นฟูปาดงบงไหว ให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายใน ชุมชน มีการจัดการ การบริหาร มีการแบ่งงานและอำนาจหน้าที่ตามความเหมาะสมของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อช่วยกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นสถานที่อันหวงแหนของชาวบ้าน อีกทั้งแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ เป็น แหล่งที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน

วันทิกา หิรัญเทศ (2556 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรี และเพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยช่องทางการรับสื่อ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้จำนวน 400 คน การวิเคราะห์ ข้อมูลใช้ สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเปรียบเทียบการทดสอบทีและการ

วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการศึกษา พบว่า ระดับการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และรายด้าน คือ ด้านพื้นที่ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และด้านการจัดการ อยู่ในระดับมาก ส่วนเรื่องการเปรียบเทียบการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรี ในภาพรวมเมื่อ จะแนกตามเพศ กลุ่มอายุ กลุ่มการศึกษา กลุ่มอาชีพ กลุ่มรายได้ และช่องทางมารับสื่อ ไม่พบความแตกต่าง

จุฑามาศ อ่วมประดิษฐ์ (2555) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ จำนวน 200 คน ผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่มีจุดประสงค์ในการมาเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ โดยมากกับครอบครัว เมื่อมาเที่ยวแล้วรู้สึกประทับใจและคิดจะกลับมาเที่ยวอีก ส่วนระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีระดับความพึงพอใจในเรื่องความประทับใจของสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นอันดับแรก (4.41) อาจเนื่องมาจากสถาปัตยกรรมโบราณที่หลงเหลืออยู่ และความเป็นเอกลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ ส่วนอันดับสุดท้ายคือเรื่องบริษัทนำเที่ยว (3.46) ซึ่งอาจเนื่องจากในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีบริษัทนำเที่ยวไม่มากหรือเป็นรายเล็กจึงทำให้ไม่สามารถตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้ทั้งหมด

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเลือกทำการศึกษาเกี่ยวกับ ความพึงพอใจ ต่อการจัดการและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี